

Lazo Kanurić iz Velikog Nabrđa ili o zbrci oko jedne (jasenovačke?) sudbine

UDK 929 Kanurić, L.
Izvorni znanstveni rad

Vladimir Geiger

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

O životu i političkom djelovanju Laze (Lazara) Kanurića iz Velikog Nabrđa, jednog od istaknutijih slavonskih radikala u vrijeme Kraljevine SHS/ Jugoslavije znamo izrazito malo, jer u historiografiji i publicistici objavljeno je tek nekoliko usputnih podataka, a ponekad i netočnih navoda. Uz to, i o Kanurićevoj, nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske, nerazjašnjennoj sudbini, u historiografiji, publicistici i žrtvoslovlju postoje objavljeni različiti, nedvojbena najčešće neprovjereni i netočni podatci.

Ključne riječi: Lazo (Lazar) Kanurić, Veliko Nabrđe, Nezavisna Država Hrvatska, Jasenovac

Lazo (Lazar) (Stojana) Kanurić, seljak, posjednik, iz Velikog Nabrđa, od mladosti je u politici kao radikal, bio je i predsjednik Mjesnog odbora Narodne radikalne stranke (NRS) u Velikom Nabrđu, predsjednik Kotarskog odbora NRS Đakovo, a i jedan od uglednijih radikala u Slavoniji.¹ Na sastanku

1 Usp. Mile KONJEVIĆ, „O djelatnosti građanskih političkih stranaka u Slavoniji 1929-1941”, *Zbornik. Historijski intitut Slavonije i Baranje*, 13, Slavonski Brod 1976., 193.-194.; Гордана С. КРИВОКАПИЋ-ЈОВИЋ, *Оклоп без витеза. О социјалним основама и организационој*

predsjednika svih mjesnih odbora NRS za kotar Osijek u rujnu 1920. Lazo Kanurić je izabran za predsjednika kotarske organizacije Đakovo.² Izabran je 1920. za narodnog poslanika u kotaru Đakovo na listi NRS.³ Prema zavičajnoj povjestnici Velikog Nabrđa, jedan od rijetkih Velikonabrđana koji su se aktivno bavili politikom bio je „Lazo Kanurić, po zanimanju brico – berberin. Kanurić se u Nabrđe doselio iz Bačke. Iz školske arhive [*Spomenica - Obća pučka škola u Velikom Nabrđu*] se saznaje da je u 28. godini života, 1918. godine, naučio čitati i pisati ćirilicu.”⁴ I nakon slabih izbornih rezultata radikala na izborima tijekom 1920-ih u Slavoniji (okrug Virovitički i okrug Požeški) i u Đakovštini, Lazo Kanurić je ustrajan u političkom djelovanju kao radikal. Politikom se je Lazo Kanurić mogao aktivno baviti, jer je, prema zavičajnoj povjestnici Velikog Nabrđa, „imao tasta – starca dobrog imovnog stanja, pa je tako mogao više puta da se kandiduje”.⁵ Bio je od 1933. na čelu Kotarskog odbora Jugoslovenske radikalno-seljačke demokratije, odnosno kasnije Jugoslovenske nacionalne stranke (JNS), koja je okupljala režimski povjerljive ljude u Đakovštini, ranije članove projugoslavenskih ili prosrpskih stranaka.⁶ Lazo Kanurić kandidat je za narodnog poslanika u kotaru Đakovo na parlamentarnim izborima 1935., na listi JNS Bogoljuba D. Jevtića, a na parlamentarnim izborima 1938. na vladinoj listi dr. Milana Stojadinovića, no osvojio

структури Народне радикалне странке у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (1918-1929), Институт за новију историју Србије, Београд 2002., 379.-381.; Ђорђе СТАНКОВИЋ, „Срби у Славонији на изборима за Уставотворну скупштину 1920. године”, *Токони историје*, бр. 1-2, Институт за новију историју Србије, Београд 2002., 51.; Александар С. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, Иницијативни одбор Великог Набрђе, Београд 2003., 28.-29.; Здравко ДИЗДАР, „Оснивање и djelovanje четничких удружења на подручју ђаковачког котара у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца/Југославији 1918.-1941.”, *Зборник Музеја Ђаковштине*, 9, Ђаково 2009., 132.-133.; Владимир GEIGER, „Elaborat Službe državne sigurnosti Republičkog sekretarijata unutarnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske o razvoju i djelovanju pojedinaca iz bivših građanskih stranaka na području bivšeg kotara Đakovo”, *Зборник Музеја Ђаковштине*, 12, Ђаково 2015., 180., 182.-183., 204.-205., 207.

2 Ђ. СТАНКОВИЋ, „Срби у Славонији на изборима за Уставотворну скупштину 1920. године”, 51.-52.; А. С. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 29.

3 *Статистички преглед избора народних посланика за Уставотворну Скупштину Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца извршених на дан 28. новембра 1920. год.*, Издање Уставотворне Скупштине, Београд 1921., s. p.

4 А. С. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 29.

5 А. С. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 29.

6 Z. ДИЗДАР, „Оснивање и djelovanje четничких удружења на подручју ђаковачког котара у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца/Југославији 1918.-1941.”, 133.

je u oba navrata mali i nedovoljan broj glasova.⁷ O životu i političkom djelovanju Laze Kanurića znamo izrazito malo, jer u historiografiji i publicistici objavljeno je tek nekoliko podataka, a ponekad i netočnih navoda.

Lazo (Stojana) Kanurić, 30. srpnja 1938.

7 M. KONJEVIĆ, „O djelatnosti građanskih političkih stranaka u Slavoniji 1929-1941”, 193.-194.; Z. DIZDAR, „Osnivanje i djelovanje četničkih udruženja na području đakovačkog kotara u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca/Jugoslaviji 1918.-1941.”, 138., 150.-151.

*Lazo Kanurić na posveti zastave Srpske zemljoradničke zadruge
u Velikom Nabrđu, 14. srpnja 1935.*

Veliko Nabrđe, kao i susjedna sela na području od Gašinaca do Levanjske Varoši i Breznice Đakovačke i Musića te od Mandićevca do Majara i Kondrića, pa i šire okruženje, bilo je tijekom Drugog svjetskog rata nesigurno područje Đakovštine, a i poprište upada i oružanih sukoba zaraćenih strana. Prvi su na udaru nepovjerenja vlasti Nezavisne Države Hrvatske (NDH), zatim i izrazite represije, i u Đakovštini, uz Židove i Rome bili Srbi, ali i svi oni koji nisu sa oduševljenjem prihvatili novu državu i režim. Partizanski pokret i na tom području napada vojne i poluvojne postrojbe NDH i Njemačkog Reicha, odnosno naselja koja su njihova sjedišta i uporišta. Ugroženost i nesigurnost života osjećaju svi, i Srbi, i Hrvati i Nijemci i Mađari, znatnije od ljeta 1942. Zbog ugroženosti od ustaša i vlasti NDH dio slavonskih i đakovštinskih Srba, a i Srba iz Velikog Nabrđa, bježi u šumu i pridružuje se ustanicima, partizanima predvođenim komunistima, nedvojbeno jer jugoslavenski monarhisti u Đakovštini i drugdje u istočnoj Slavoniji, kojima su politički većinom pripadali i Srbi i Velikog Nabrđa, nisu ustrojili četničke postrojbe.⁸

8 Usp. Stjepan BRLOŠIĆ, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, Skupština općine Đakovo, Đakovo 1986., 47.-380.; *Od Podgorja do Paučja*, urednik: Dane Pavlica, Skupština općine Đakovo i Centar za povijest Slavonije i Baranje Slavonki Brod, Đakovo 1986., 11.-89.; *Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien*, Band I, *Ortsberichte über die Verbrechen an den Deutschen durch das Tito-Regime in der Zeit von*

Masovan progon Srba u Đakovštini, iz pravoslavnih sela Velikog Nabrđa, Paučja, Borovika i Čenkova, ali i iz drugih sela gdje su Srbi živjeli, dogodio se je početkom kolovoza 1942. Prema odluci vlasti NDH svi mještani Srbi morali su napustiti svoje kuće, ponijeti hranu za sedam dana i dotjerati svu stoku i zaprege na određeno sabirno mjesto. Sela su tijekom noći bila opkoljena jakim ustaškim i domobranskim postrojbama. Zatim su sprovedeni u Đakovo, u koloni dugačkoj 4-5 km (više od 2.200 osoba). Kolona je zaustavljena u Đakovu na vašarištu gdje im je oduzeta imovina. Muškarci su odvojeni od žena i djece, a zatim su zasebnim stočnim vagonima odvezeni u Jasenovac, a žene i djeca u logor Stara Gradiška, gdje su razdvojili majke od djece, koja su prebačena u dječje prihvatilište u Zagreb.⁹ Bio je to početak stradanja u

1944-1948, Verfaßt vom Arbeitskreis Dokumentation im Bundesverband der Landsmannschaft der Donauschwaben aus Jugoslawien, Sindelfingen, und in der Donauschwäbischen Kulturstiftung - Stiftung des privaten Rechts -, München, Bearbeitet von Josef Beer, Dr. Georg Wildmann, Dr. Valentin Oberkersch, Dr. Ingomar Senz, Hans Sonnleitner, Hermann Rakusch, Donauschwäbische Kulturstiftung - Stiftung des privaten Rechts -, München, München – Sindelfingen 1991., 760.-762., 767.-770., 774. ili *Weißbuch der Deutschen aus Jugoslawien. Ortsberichte 1944-1948*, Verfaßt vom Arbeitskreis Dokumentation im Bundesverband der Landsmannschaft der Donauschwaben aus Jugoslawien, Sindelfingen, und in der Donauschwäbischen Kulturstiftung - Stiftung des privaten Rechts -, München, Bearbeitet von Josef Beer, Dr. Georg Wildmann, Dr. Valentin Oberkersch, Dr. Ingomar Senz, Hans Sonnleitner, Hermann Rakusch, Donauschwäbische Kulturstiftung - Stiftung des privaten Rechts -, München – Universitas Verlag - München, München 1991., 760.-762., 767.-770., 774.; Vladimir GEIGER, „Nijemci Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu (1941.-1945.)”, *Časopis za suvremenu povijest*, god. 28, br. 3, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 1996., 414.-417. ili Vladimir GEIGER, *Nijemci u Đakovu i Đakovštini*, Dom i svijet i Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2001., 158.-162.; A. C. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 69.-88.; *Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću*, priredili: Mato Lukačević, Mladen Đaković, Stjepan Jakab, Ivo Tubanović, Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Podružnica Osijek – Ogranak Đakovo, Đakovo 2007., 49.-52., 65.-76., 93.-95., 107.-115., 120.-123., 127.-128., 168.-169., 218.-219., 225.-226., 231.-234., 257.-262.; *Prikrivena grobišta Drugog svjetskog rata i poraća Đakova i Đakovštine*, priredili: Željko Mauzer, Pero Šola, Blaž Ursić, Hrvatski obredni zdrug Jazovka – Zagreb, Đakovo 2015., 158.-160., 171.-255. I ondje navedeni izvori i literatura.

- 9 Usp. „Veliko Nabrđe”, https://hr.wikipedia.org/wiki/Veliko_Nabrđe [30. travnja 2017.]; *Građa za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji*, Knjiga III [I.IX – 31.XII 1942], redakcioni odbor: Slavica Hrečkovski, Dragiša Jović, Zdravko Krnić, Slavica Musić, Katica Šegavić, Cvjetko Tomljanović, Milan Vranešević, Historijski institut Slavonije, Slavonski Brod 1964., 35., 267.-268.; *Spomenik „Veliko Nabrđe” 1941-1945. (Dokumentacija)*, materijale pripremio: Živojin Petrović, urednik: Miloš Vukadinović, Međuopćinski odbor SUBNOR Slavonije i Baranje Osijek – Odbor za izgradnju spomenika Veliko Nabrđe Đakovo, Đakovo 27. 07. 1983., 10.; S. BRLOŠIĆ, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, 131.; *Od Podgorja do Paučja*, 15-16.; A. C. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 88.-92.; Момчило МИТРОВИЋ, „Јасеновац у традицији III послератне генерације (на примеру села Велико Набрђе)”, *Јасеновац. Зборник радова Четврте међународне*

logorima i na prisilnom radu u NDH, Njemačkom Reichu i Norveškoj, i Srba iz Velikog Nabrđa. Prema svim pokazateljima stradanja, materijalni i ljudski gubitci Velikog Nabrđa, uostalom kao i drugih srpskih naselja Đakovštine tijekom Drugoga svjetskog rata bili su znatni.¹⁰

*

Što se je dogodilo s Lazom (Stojana) Kanurićem nakon uspostave NDH? U historiografiji, publicistici i žrtvoslovlju o sudbini Laze Kanurića iz Velikog Nabrđa navodi i podatci su različiti, pa i oprečni.

Knjižica *Spomenik „Veliko Nabrđe” 1941-1945. (Dokumentacija)*, koju su pripremili i uredili Živojin Petrović i Miloš Vukadinović, objavljena u Đakovu u srpnju 1983. u izdanju Međuopćinskog odbora SUBNOR-a Slavonije i Baranje Osijek i Odbora za izgradnju spomenika Veliko Nabrđe Đakovo, u povodu podizanja spomenika žrtvama Velikog Nabrđa u Drugom svjetskom ratu u Velikom Nabrđu, uz vojni poligon, u popisu „Mještani Velikog Nabrđa poginuli u logorima Jasenovac i Stara Gradiška 1942. - 1945.”, navodi i Lazu Kanurića, rođenog 1890. (bez drugih podataka, pa i vremena i okolnosti smrti).¹¹ I na spomeniku „*Veliko Nabrđe*” 1941-1945., među imenima „*Žrtava fašističkog terora*”, na spomen-pločama, naveden je i Lazo Kanurić.

Lazu Kanurića navodi samo poimence (bez drugih podataka, a i vremena, mjesta i okolnosti smrti), među žrtvama iz Velikog Nabrđa, „*Popis poginulih boraca NOR-a i žrtava fašističkog terora (Prema podacima SUBNOR-a općine Đakovo)*”, u zborniku *Od Podgorja do Paučja*, objavljenom u Đakovu 1986. u izdanju Skupštine općine Đakovo i Centra za povijest Slavonije i Baranje u Slavanskom Brodu.¹²

конференције о Јасеновцу, Бања Лука – Доња Градина 30 – 31. мај 2007., главни уредник: Здравко Антонић, ЈУ „Спомен подручје Доња Градина” Козарска Дубица Удружење „Јасеновац - Доња Градина” Бања Лука, Бања Лука 2007., 144. ili Momčilo MITROVIĆ, „Jasenovac in 3rd Generation Tradition (on the Example of the Village Veliko Nabrđe)”, *Collection of papers 4, International Conference on Jasenovac, Banja Luka – Donja Gradina, May 30 – 31*, Editorial Director Zdravko Anđonić, Public Institution Memorial Area Donja Gradina Kozarska Dubica – Association Jasenovac – Donja Gradina Banja Luka, Banja Luka 2007., 144.

10 Usp. *Od Podgorja do Paučja*, 13.-16., 100.-119.; S. BRLOŠIĆ, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, 368.-380., 391.-416.; *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1992., 510.-548. I ondje navedeni izvori i literatura.

11 *Spomenik „Veliko Nabrđe” 1941-1945. (Dokumentacija)*, 19.

12 *Od Podgorja do Paučja*, 115.

Prema navodu Stjepana Brlošića, u knjizi *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, objavljenoj u Đakovu 1986. u izdanju Skupštine općine Đakovo, i koji se poziva na izjave suvremenika događaja, među Srbima iz Đakovštine koji su odmah nakon uspostave NDH 1941. uhićeni i odvedeni u zatvor u Osijek, „gdje su svi pobijeni”, bio je „iz Velikog Nabrđa Lazar Kanjurić”.¹³

Dodatnu zbrku oko sudbine Laze Kanurića napravila je Gordana Krivokapić-Jović u pregledu povijesti Narodne radikalne stranke u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, u knjizi *Oklop bez viteza. O socijalnim osnovama i organizacionoj strukturi Narodne radikalne stranke u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (1918-1929)*, objavljenoj 2002. u Beogradu u izdanju Instituta za noviju istoriju Srbije, navodom da je i Lazar Kanurić iz Velikog Nabrđa, „1941. g. dočekaо zlu sudbinu da bude preklan ispred svoje kuće”¹⁴, ali bez izvora podatka.

Lazu Kanurića iz Velikog Nabrđa, rođenog 1890., navode među žrtvama „genocida hrvatske države”, ali bez tačnijih podataka o okolnostima, vremenu i mjestu smrti povjestnice Velikog Nabrđa, koje donose i popise ljudskih gubitaka, knjiga Aleksandra S. Jovanovića *Isčupani koreni Velikog Nabrđa*, objavljena 2003. u Beogradu u izdanju Inicijativnog odbora Veliko Nabrđe¹⁵ i članak Momčila Mitrovića „Jasenovac u tradiciji III posleratne generacije (na primeru sela Veliko Nabrđe)”, u *Zborniku radova Četvrte međunarodne konferencije o Jasenovcu*, objavljenom 2007. u Banja Luci u izdanju Javne ustanove „Spomen područje Donja Gradina” Kozarska Dubica i Udruženja „Jasenovac – Donja Gradina” iz Banja Luke.¹⁶

Na temelju odluke Vlade Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, radi pribavljanja poimeničnog popisa žrtava i stradalih Jugoslavena u Drugom svjetskom ratu za pregovore sa Saveznom Republikom Njemačkom,

13 S. BRLOŠIĆ, *Đakovština u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941 – 1945.*, 57.

14 Г. С. КРИВОКАПИЋ-ЈОВИЋ, *Оклоп без витеза. О социјалним основама и организационој структури Народне радикалне странке у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (1918-1929)*, 379.

15 А. С. ЈОВАНОВИЋ, *Ишчупани корени Великог Набрђа*, 133.

16 М. МИТРОВИЋ, „Јасеновац у традицији III послератне генерације (на примеру села Велико Набрђе)”, 149.

koja je mirovnim ugovorom bila obvezna isplatiti i Jugoslaviji odštetu za ljudske gubitke i ratna pustošenja, obavljen je 1964. popis ljudskih gubitaka Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu. Popis je provodila Komisija za popis žrtava rata Saveznog izvršnog vijeća SFR Jugoslavije, u organizaciji Saveznog zavoda za statistiku i republičkih zavoda za statistiku. Savezni zavod za statistiku zatim je prikupio i sastavio poimenične popise po jugoslavenskim republikama. Kako popisom 1964. nije dobiven za jugoslavensku vlast očekivani, službeni i javni te poželjni broj ljudskih gubitaka Jugoslavije u Drugom svjetskom ratu od 1,706.000, nego dva, odnosno gotovo tri puta manji broj stradalih i žrtava (597.323), zaključeno je da je popis nepotpun i odlučeno na najvišoj razini vlasti, da se na popis stavi embargo.¹⁷

Savezni zavod za statistiku taj popis je znatno kasnije, 1992., umnožio za internu upotrebu u svescima po republikama i autonomnim pokrajinama, [svezak za SR Hrvatsku pod naslovom: *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*¹⁸], i među ljudskim gubicima Velikog Nabrđa nije naveden Lazo (Stojana) Kanurić. Istovremeno sačinjen je i separat o žrtvama logora Jasenovac (i Stara Gradiška) [naslovljen: *Spisak žrtava rata 1941 - 1945. Ustaški logor Jasenovac*.¹⁹ Separat je kasnije, 1998., u izdanju Bošnjačkog instituta, Zürich - Sarajevo, i objavljen pod naslovom: *Jasenovac. Žrtve rata prema podacima Statističkog zavoda Jugoslavije*²⁰], i među žrtvama, kao što je rečeno, nije popisana Lazo (Stojana) Kanurić.

Prva revizija popisa žrtava logora Jasenovac (i Stara Gradiška) iz 1964., koju su 1997. načinili Muzej žrtava genocida i Savezni zavod za statistiku,

17 Usp. *Žrtve rata 1941-1945. godine. Rezultati popisa*, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1966.; Srđan BOGOSAVLJEVIĆ, „Drugi svetski rat – žrtve. Jugoslavija”, u: *Dijalog povjesničara - istoričara*, 4, priredili: Hans-Georg Fleck, Igor Graovac, Friedrich Naumann Stiftung, Zagreb 2001., 499.-500.; Vladimir GEIGER, „Ljudski gubici Hrvatske u Drugom svjetskom ratu koje su prouzročili ‘okupatori i njihovi pomagači’. Brojdbeni pokazatelji (procjene, izračuni, popisi)”, *Časopis za suvremenu povijest*, god. 43, br. 3, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2011., 706.-708. I ondje navedena literatura.

18 Usp. *Spisak žrtava rata 1941 - 1945 rođenih na teritoriji Hrvatske*, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1992.

19 Usp. *Spisak žrtava rata 1941 – 1945. Ustaški logor Jasenovac*, Savezni zavod za statistiku, Beograd 1992.

20 Usp. *Jasenovac. Žrtve rata prema podacima Statističkog zavoda Jugoslavije*, reprint pripremili: Meho Visočak i Bejdo Sobica, Bošnjački institut, Zürich - Sarajevo 1998.

pod naslovom: *Jasenovac. Koncentracioni logor 1941-1945. Spisak ustaških žrtava identifikovanih do 30. X 1997.*²¹, među žrtvama logora Jasenovac ne navodi Lazu (Stojana) Kanurića iz Velikog Nabrđa. Spomen - područje Jasenovac napravilo je također 2007. reviziju popisa žrtava logora Jasenovac (i Stara Gradiška) iz 1964., *Poimenični popis žrtava koncentracijskog logora Jasenovac 1941.-1945.*²², ali nema spomena Laze Kanurića iz Velikog Nabrđa.

No, u svim tim navedenim žrtvoslovima utemeljenim na popisu iz 1964. nalazimo: Kamerić (Stojan) Lazo rođen 1888. Srbin, iz Osijeka, ubijen od ustaša 1942. godine u logoru, Jasenovac, i sa brojem upisnika 2336073002.

U reviziji popisa iz 1964., koju je po jugoslavenskim republikama i pokrajinama 2009. načinio Muzej žrtava genocida, [za Hrvatsku pod naslovom: *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*], također ne nalazimo Lazu (Stojana) Kanurića iz Velikog Nabrđa. Naveden je samo Kamerić (Stojana) Lazo, rođen 1888. Srbin, ubijen od ustaša 1942. u logoru, Jasenovac (sa istim brojem upisnika 2336073002), ali pod Malo Nabrđe.²³

Kamerić (Stojana) Lazu iz Osijeka, rođenog 1888., kao žrtvu logora Jasenovac 1942. navodi i Antun Miletić, u izrazito dvojbenaom popisu žrtava logora Jasenovac i Stara Gradiška, objavljenom 2011. i naslovljenom: *Ubijeni u koncentracionom logoru Jasenovac 1941-1945. / The Assassinated in the Jasenovac Concentration Camp 1941-1945.*²⁴, ali bez izvora podatka. Miletić u žrtvoslovu *Ubijeni u koncentracionom logoru Jasenovac 1941-1945. / The Assassinated in the Jasenovac Concentration Camp 1941-1945.*, navodi i Lazu Kanurića, [bez imena oca], rođenog 1890., iz Velikog Nabrđa, kao žrtvu logora Jasenovac 1942.²⁵, ali također bez izvora podatka.

Muzej žrtava genocida u Beogradu u bazi *Žrtve rata 1941-1945.*, najnovijem 2016. revidiranom popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR

21 Usp. *Jasenovac. Koncentracioni logor 1941-1945. Spisak ustaških žrtava identifikovanih do 30. X 1997.*, Muzej žrtava genocida Beograd i Savezni zavod za statistiku, Beograd 1997.

22 Usp. *Poimenični popis žrtava koncentracijskog logora Jasenovac 1941.-1945.*, priredili: Jelka Smreka i Đorđe Mihovilović, Spomen - područje Jasenovac, Jasenovac 2007.

23 *Žrtve rata 1941-1945. Hrvatska*, I, Muzej žrtava genocida, Beograd 2009., 248.

24 Antun MILETIĆ, *Ubijeni u koncentracionom logoru Jasenovac 1941-1945. / The Assassinated in the Jasenovac Concentration Camp 1941-1945.*, Gambit Jagodina – Javna ustanova spomen područja Donja Gradina, Jagodina 2011., 255.

25 A. MILETIĆ, *Ubijeni u koncentracionom logoru Jasenovac 1941-1945. / The Assassinated in the Jasenovac Concentration Camp 1941-1945.*, 122.

Jugoslavije iz 1964., kao i u revidiranom popisu iz 2009. uopće ne navodi Lazu (Stojana) Kanurića iz Velikog Nabrđa, a navode samo Lazu (Stojana) Kamerića, rođ. 1888., ubijenog u logoru Jasenovac 1942. (broj upisnika 2336073002) pod Malo Nabrđe.²⁶

Spomen područje Jasenovac, pak, u bazi *Poimenični popis žrtava KLC Jasenovac 1941-1945.*, - revidiranom popisu Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964., navode da je Kanurić (Stojana) Lazo, rođ. 1890. u Levanjskoj Varoši, Srbin, iz Velikog Nabrđa, ubijen u logoru Jasenovac 1942. Navode i, da je Kamerić (Stojana) Lazo, rođ. 1888. u Osijeku, Srbin, [bez podatka iz kojeg je mjesta], ubijen u Jasenovcu 1942.²⁷

Hrvatski institut za povijest u Zagrebu, u neobjavljenoj i internoj bazi *Poimenični popis žrtava [Drugog svjetskog rata i poraća]*, na temelju rješenja Kotarskog suda u Đakovu od 12. veljače 1948., navodi Lazu (Stojana) Kanurića, rođ. 1888. u Oroliku (Vinkovci), iz Velikog Nabrđa, kao žrtvu logora Jasenovac, 1942.

Naime, rješenjem Kotarskog suda u Đakovu od 12. veljače 1948. na molbu Janje Kanjurić [u spisu piše Kanjurić, no u potpisu je Kanurić] rođ. Radosavljević iz Velikog Nabrđa, supruge Lazine, [koja je pokrenula postupak, „da se njezin muž proglasi mrtvim pošto je kao Srbin 1942. odveden u logor u Jasenovac po ustašama odakle se do danas nije povratio“], „Kanjurić Lazo sin Stojana i Mace, rođen 1888 u Orolicu [Oroliku] kotar Šid, oženjen otac petero djece, sa posljednjim boravištem u Velikom Nabrđu, proglašava se mrtvim, a godina njegove smrti uzima se 1942. jer je vjerojatno da tu godinu nije preživio.“²⁸

No, i ovakvo najvjerojatnije tumačenje ostaje upitno i otvoreno. Podatci o ljudskim gubitcima, i Velikog Nabrđa, za većinu osoba navedeni u žrtvoslo-

26 *Žrtve rata 1941-1945.* Hrvatska, Muzej žrtava genocida, Beograd [2016.], 284., <http://www.muzejgenocida.rs/images/ZrtvePub/Hrv.pdf> [30. travnja 2017.]

27 Spomen područje Jasenovac Memorial Site. Poimenični popis žrtava KCL Jasenovac Pregeled i pretraga poimeničnog popisa žrtava KCL Jasenovac 1941.-1945., <http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618> [30. travnja 2017.]

28 Državni arhiv u Osijeku, 1906 - Kotarski sud u Đakovu, 1948-1949, kut. 438., - Zapisnik broj: II.R. 62/1948-1, od 14.I.1948. sastavljen kod Kotarskog suda u Djakovu, [molba Janje Kanurić rođ. Radosavljević iz Velikog Nabrđa za proglašenje mrtvim njezinog supruga Laze Kanurić iz Velikog Nabrđa], - Rješenje broj: II.R. 62/48-6, od 12.II.1948., Kotarskog suda u Đakovu, [kojim se proglašava mrtvim Lazo Kanurić iz Velikog Nabrđa, rođ. 1888 u Oroliku, te se kao mjesto i vrijeme njegove smrti utvrđuje logor Jasenovac 1942.].

vima, u nedostatku izvornih zapisa, prema različitim su sjećanjima i iskazima članova obitelji ili sumještana, suvremenika. Sjećanja su često netočna, pa i kontradiktorna, ponajprije zbog utjecaja greške pamćenja ili zaborava (*Memory effect*). Sveprisutno je pretpostavljanje, i nagađanje, što se je i kada, pa i gdje s nekom osobom dogodilo. Naime, oni koji su davali podatke uglavnom ili najčešće nisu znali, a ni mogli znati točno vrijeme, mjesto i okolnost gubitka života pojedine osobe.

Braj: T. R. 62 /1948-1

Z A P I S N I K
dana 14. I. 1948.

sastav ljen kad kotarskog suda u Đakovu sud. odjel. I.

P r i s u t n i :

Pratitelj nik suda: Kralik Emil
Perevaldija: Pleli Marija

Pristupa sudu nepozvana Janja Kanjurić rođj. Radosavljević
iz Vel Nabrđja te daje uspisnik sljedeću:

M O L I B U :

za proglašenje mrtvim Kanjurić
Laze iz Vel Nabrđja.

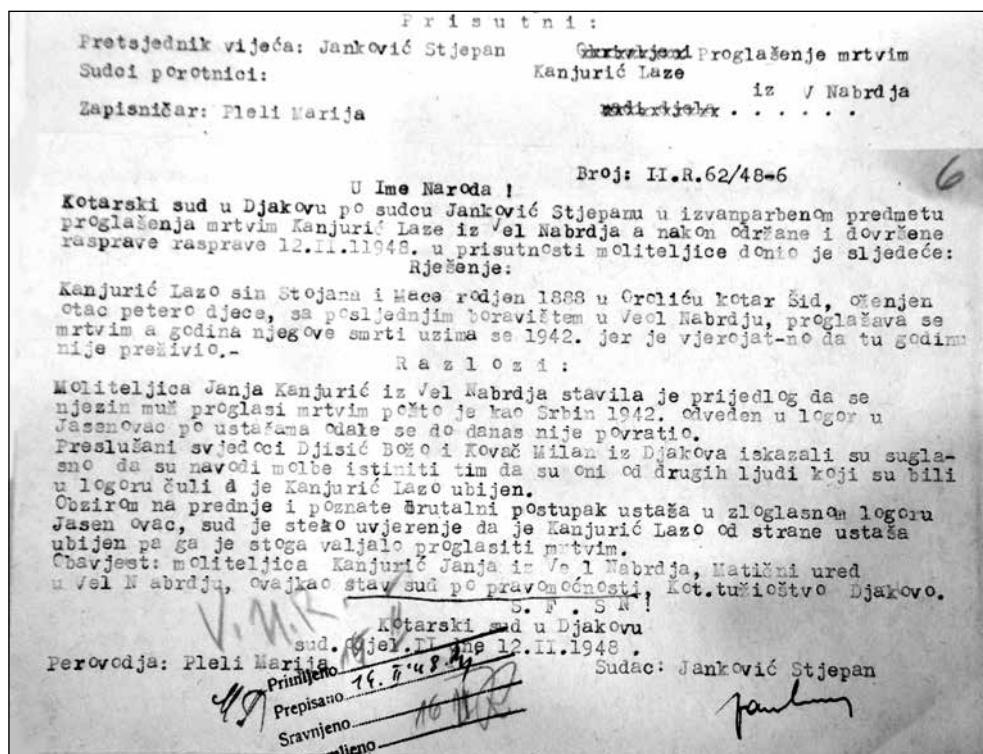
Moj muž je sin pok. Stojan i majka Maca rođj. nezna rođjen je u Oralić kotar Šid, rođjen je 1888, ratar, oženjen, 5 djece, pismen, isti je dignut sa ostalima Srbima 1942. godine iz Vel Nabrđja te je otpremljen u zloglasni logor u Jasenovac. Kada je bio odpremljen u logor više meni nije poznato o njegovoj sudbini i njegovom životu.
Dokaz: Božo Djisić iz Đakovca, u M Gubca ulici i Kovač Milan iz Đakovca m Gubca ulica,
za skrbnika na čin moje mužu dok se postupak ne dovrši predlažem u osobi Surovi Josip iz Đakovca.
Molim da se nakon provedenoga postupka izd meni odluka o proglašenju moga muža mrtvim time da bi se mogla estavinska raspava dovršiti.-

D o v r š e n o. Janja Kanjurić
M.P.

Traži postav-ljenje naročitoga st aratelja za Kanjurić Lazu iz Vel Nabrđja predloženog u osobi Surovi Josipa iz Đakovca. *Prin da*
je raspava zakazana u Đakovcu, dne 14. I. 1948.
Sudač:

Janja

visti za dan 27. I. 1948
fotografirati

Jasenovac kao mjesto smrti Laze (Stojana) Kanurića navodi i elaborat Službe državne sigurnosti Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske iz 1973., naslovljen „Bivše građ.[anske] stranke na kotaru Osijek” [„III dio Razvoj i djelovanje građanskih partija na području biv.[šeg] kotara Djakovo”]²⁹, inače prepun netočnih navoda i podataka [pa i godina i mjesto Kanurićeva rođenja nedvojbeno su *odoka* i netočni], a u kojem piše: „KANURIĆ LAZO, rođen 1902. g. u Velikom Nabrđju, po zanimanju brijač, ubijen 1942. g. u logoru Jasenovac od strane ustaša. Za vrijeme bivše Jugoslavije bio je jedan od rukovodećih ljudi radikalne stranke, zatim JNS-u i JRZ-e. [...]”³⁰

29 Hrvatski državni arhiv, Zagrebu, 1561 - Služba državne sigurnosti Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske, 015, 01-36., - Bivše građ.[anske] stranke na kotaru Osijek – elaborat –, Osijek, 30. 10. 1973.

30 V. GEIGER, „Elaborat Službe državne sigurnosti Republičkog sekretarijata unutarnjih poslova

I prema sjećanju Ivana Šarčevića - Hansa iz Đakova, u koloni Nabrđana koju su ustaše početkom kolovoza 1942. sporovodili kroz Đakovo [kako se kasnije ispostavilo za logore Jasenovac i Stara Gradiška], a čemu je bio očevidac, bio je i „neki Kanarić, što je bio iz Nabrđa, on je bio brico, ali je bio srpski poslanik [...]”.³¹

*

Nedvojbeno, prema svim pokazateljima, Kamerić (Stojana) Lazo i Kanurić (Stojana) Lazo i uz sve različite navode o mjestu i godini rođenja ista su osoba, a Kamerić (Stojana) Lazo nepostojeća je osoba, i očito je riječ o pogrješnom upisu odnosno prijepisu iz upisnog obrasca Komisije za popis žrtava rata SIV-a SFR Jugoslavije iz 1964. imena Kanurić (Stojana) Lazo te zatim i svih žrtvoslova koji su korištenjem tog popisa nastali, pa i žrtvoslova logora Jasenovac.

U historiografiji, publicistici i žrtvoslovlju o Lazi Kanuriću malo je, i štoviše nedostatno, pa i često netočno pisano. Začudo, da historiografija, ponajprije srbijanska, Lazu (Lazara) (Stojana) Kanurića, jednog od istaknutijih slavonskih radikala u vrijeme Kraljevine SHS/Jugoslavije, spominje tek usput, štoviše o njegovoj sudbini iznosi bez zadržke nedvojbeno najčešće neproverene i netočne podatke.

*

U tijeku rada na istraživanju sudbine Laze (Stojana) Kanurića iz Velikog Nabrđa umnogome su nam pomogli dr. sc. Dragan Cvetković iz Muzeja žrtava genocida (Beograd), dr. sc. Martina Grahek Ravančić, dr. sc. Branko Ostajmer i dr. sc. Ivana Šubic Kovačević iz Hrvatskog instituta za povijest (Zagreb), dr. sc. Suzana Leček iz Hrvatskog instituta za povijest – Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje (Slavonski Brod) te napose Pero Šola (Đakovo). Bez njihovih uputa na izvore i literaturu, kao i opaski, ovaj bi rad bio znatno oskudniji. Koristimo i ovu priliku i iskazujemo im zahvalnost.

Socijalističke Republike Hrvatske o razvoju i djelovanju pojedinaca iz bivših građanskih stranaka na području bivšeg kotara Đakovo”, 180.

31 Usmeni iskaz Ivana Šarčevića - Hansa (Đakovo, 1914.-2007.), od 22. kolovoza 2006., dr. sc. Branku Ostajmeru, Hrvatski institut za povijest, Zagreb.

SUMMARY

Vladimir Geiger

LAZO KANURIĆ FROM VELIKO NABRĐE or about a confusion over a fate (regarding Jasenovac?)

We have very little information about the life and political action of Lazo (Lazar) (Stojan) Kanurić from Veliko Nabrđe, one of the most prominent radicals in the time of the Kingdom of Yugoslavia, because only a few incidental data, and sometimes incorrect claims, were published in historiography and publicist writing. Moreover, the data published in historiography, publicist writing and victimology about Kanurić's unknown fate after The Independent State of Croatia had been established differ, and are undeniably unverified and incorrect.

The article presents all the different and most often incorrect and fabricated claims about the time, place and circumstances of Lazo Kanurić's death as they can be found in historiography, publicist writing and victimology, and it serves as a warning for their groundlessness. All in all, most of these claims can be dismissed because no conformation for them can be found the sources, and they are opposed to the claims that can be proven. According to several well-founded indicators, Lazo Kanurić's life had ended tragically in the concentration camp Jasenovac. However, also this, most likely explanation, remains questionable and open. Data about human losses from Veliko Nabrđe for most people are stated in registers of dead, and in the lack of original records, they are based on different memories and statements of the family members or neighbours, contemporaries. Memories are often incorrect and contradictory, mostly due to the impact of errors in recalling or forgetting. Assumptions and guessing are highly present about what, when, and even where something had happened to a person. Those who provided this information mostly did not know, and they could not have known the exact time, place or circumstances of a death of an individual.

Key words: Lazo (Lazar) Kanurić, Veliko Nabrđe, The Independent State of Croatia, Jasenovac